

Meddelelser fra
Plantepatologisk Nomenklaturudvalg
(Dansk Plantepatologisk Selskab)

Nr.20

Juni 2001

ISSN 0900-5102

Indhold

Dansk Plantepatologisk Selskabs botaniske nomenklaturudvalg, <i>af Eigil de Neergaard</i>	2
Debat om navngivningsprincipper, <i>af Eigil de Neergaard</i>	3
Nomen confusum – et genmæle, <i>af Jens H. Petersen</i>	3
Bog anmeldelse af J.P. Skou: Ordbog over danske navne på plantesygdomme, <i>af Pia Boisen Hansen</i>	4
Kommentarer til Pia Boisen Hansens anmeldelse af J.P. Skou: Danske navne på plantesygdomme, <i>af Iben M. Thomsen og Eigil de Neergaard</i>	6
Kommentar vedrørende navneudvalg, <i>af Jan Vesterholt</i>	7
Mykologer og Plantepatologer – én udvikling – to skoler - , <i>af J.P. Skou</i>	8
Foreningen til Svampekundskabens Fremme: Foreningens navneudvalg, <i>af Preben Graae Sørensen</i>	14
Kommentar, <i>af Eigil de Neergaard</i>	14

Dansk Plantepatologisk Selskabs botaniske nomenklaturudvalg

af Eigil de Neergaard

Professor J. P. Skou, der har været medlem af nomenklaturudvalget i de samtlige 22 år det har eksisteret, deraf de 15 år som dets formand, har nu meddelt at han ønsker at trække sig tilbage. Der er god grund til at takke J. P. Skou for hans indsats. Han har redigeret "Meddelelser..." på en forbilledlig måde, og læserne har altid kunnet regne med at ethvert spørgsmål, der blev aktuelt, blev grundigt undersøgt af J. P. Skou, og derpå fremlagt og diskuteret på overbevisende og særdeles kompetent måde. Et fast holdepunkt i de mange situationer med navnemæssig usikkerhed, ikke kun hvad angår de danske navne på patogener og sygdomme, men også de videnskabelige, og herudover også de videnskabelige fagtermer, se f.eks. i No. 17 artiklen: "Om begreberne art, underart og varietet med videre". Foruden at være redaktør har J. P. Skou således selv skrevet 14 artikler til "Meddelelser..." i tiden 1987-1999. En varm tak til J. P. Skou for den store energi og entusiasme han har lagt i denne opgave. Og specielt fra den nuværende redaktør en stor tak for et udsagn om, at vi kan trække på Skou's hjælp, når som helst vi i fremtiden må føle behov for at konsultere en virkelig kapacitet på navngivningsområdet.

Som sin efterfølger har J. P. Skou foreslået lektor Iben M. Thomsen, der forsker og underviser i vedplanternes sygdomme ved FSL og KVL og som har deltaget i den senere tids navngivningsdebat.

Professor V. Smedegaard har ligeledes ønsket at trække sig tilbage fra arbejdet i udvalget. Også V. Smedegaard har været medlem siden 1978, hvor Dansk Plantepatologisk Selskab under ledelse af Dr. Paul Neergaard nedsatte udvalget. En stor tak til professor Smedegaard for hans mangeårige arbejde i nomenklaturudvalget.

Som professor Smedegaards efterfølger foreslås Flemming Rune, der gennem længere tid har skrevet i tidsskriftet SVAMPE under forskellige rubrikker af aktuel karakter, herunder også emner med navngivningsmæssige problemer. Flemming Rune er censor i faget vedplanternes patologi ved KVL.

Ved generalforsamlingen i Dansk Plantepatologisk Selskab den 26. marts 2001 blev det vedtaget at optage de to foreslåede personer i botanisk navngivningsudvalg. Dette udvalg består herefter af:

Eigil de Neergaard (formand)
Thorben Lundsgaard
John Hockenhull
Iben M. Thomsen
Flemming Rune

Debat om navngivningsprincipper

af Eigil de Neergaard

Denne udgave af "Meddelelser..." handler overvejende om principper for navngivning på dansk af plantepatogene svampe. Der har været en række indlæg i debatten, og det ser ud som om vi er kommet et stort skridt videre i forståelsen af de modsætninger, der til tider har hersket mellem de forskellige navngivere. Undertegnede har vist nok selv en del af ansvaret for at diskussionen er blusset op igen, idet jeg for nogle år siden med en vis uro noterede at patogenet, der er ansvarlig for skedesvamp hos græsserne (*Epichloë typhina*) havde fået slægtsnavnet kernerør på dansk (Jens H. Petersen (1995): Svamperiget). Jeg henvendte mig til professor J. P. Skou for at høre hans synspunkt, og siden er det blevet til en del notitser i den anledning.

Selv synes jeg der er kommet meget godt ud af diskussionen, og personlig mener jeg ikke, at vi skal stille os tilfreds med at konstatere at der er to navngivningsskoler i Danmark. For mig ser det ud som om modsætningerne er blevet stadig mindre og jeg har en tro på, at vi i de kommende år kan komme til en arbejdsform hvor vi ved gensidig orientering kan foregribe uoverensstemmelserne og finde en fælles holdning, helst inden foreslåede nye eller ændrede navne er publiceret for en større kreds.

På de følgende sider bringes de seneste artikler om dette emne samlet, så læserne kan få et overblik over de forskellige opfattelser af de danske navngivningsprincipper for svampe. Den første artikel refererer til den i et tidligere nummer af "Meddelelser..." trykte notits "Nomen confusum", skrevet af professor J. P. Skou. Læsere, der ønsker at se det første led i debatten kan derfor - for at genopfriske hukommelsen - finde dette i "Meddelelser..." No. 18 fra marts 1999.

Nomen confusum - et gemæle

af Jens H. Petersen

I "Meddelelser fra Plantepatologisk Nomenklaturudvalg" nr. 18, marts 1999 blev der bragt en artikel "Nomen confusum", der skarpt angreb mig og mit forhold til danske svampenavne, i særdeleshed brugen af navnet "Kernerør" om svampeslægten *Epichloe*, der tilbage fra Rostrups tid er gået under navnet "Skedesvamp" (se fx E. Rostrup 1893: Snyltesvampe hos Landbrugsplanter). Artiklen drejede sig om to ting, dels om navnebrug, dels om min manglende respekt for Emil Rostrup.

Navnet Kernerør anvendtes første gang på tryk i navnelisten "De danske svampenavne" (Jens H. Petersen & Jan Vesterholt 1993) og er senere anvendt i bogen Svamperiget (J.H. Petersen 1995/1998) samt i tidsskriftet Svampe (38: 18-19). Navneændringen er foreslået af to grunde, dels for at give brugeren et vink om at det her drejer sig om en kernesvamp, dels på grund af skedesvamps uheldige sammenfald med en anden "Skedesvamp", nemlig humanpatogenet *Candida* (svampeinfektioner i skeden). En søgning efter Skedesvamp på Internettet med søgemaskinen "Google" gav fx fire referencer til *Candida*, men ingen til *Epichloe*. Dermed er det navnet Skedesvamp, der er et "nomen confusum" - ikke navnet Kernerør, der entydigt er navn for *Epichloe*. En løsningsmodel for

et nomen confusum-problem er at opgive navnet. Det var fx hvad man i sin tid gjorde med navnet Fyrsvamp, der af Emil Rostrup brugtes om *Fomes fomentarius*, men som i folkemunde dækkede alle de store, flerårige poresvampe. Navnet blev siden skrottet til fordel for navnet Tøndersvamp. På samme måde imødegik Jan og jeg forvirringen om Skedesvamp med et navneskift for *Epichloe*. Det hensigtsmæssige i dette kan man så være enig eller uenig i.

I artiklen beskyldes jeg for at rette et angreb mod Emil Rostrup, idet jeg skulle mene at han ikke tog pædagogiske hensyn. De, der har læst min indledning til "De danske svampenavne", vil have set, at jeg her bruger en halv side på at fremhæve Emil Rostrup for i 1869 og 1904 at have lagt grundlaget for de danske slægtsnavne til svampene. Jeg nærer en uhyre stor respekt for Rostrup, hans store overblik og hans evne til at formidle. Og jeg er samtidig overbevist om at han ville være den første til at ønske en mere konsistent navngivning, end han kunne præstere for 100 år siden. Med den udvikling, der siden Rostrup er sket i udforskningen af Danmarks svampe og i svampenes slægtskab i det hele taget, er det klart, at Rostrups system ikke står distancen. Slægter splittes, grupper omplaceres og de briller hvormed vi ser svampene udvikles. Med moderne molekylære metoder har vi for første gang virkelig gode muligheder for at forstå svampenes slægtskab, og de grupper vi ser er ofte forskellige fra Rostrups. Alene dette vil føre til navneændringer. Bør fx to svampeslægter, der med moderne briller står i forskellige ordener eller klasser bære samme danske navn? Fra en taksonoms synspunkt, nej.

For mig at se handler denne diskussion ikke så meget om Kernerør som om principper: Hvem kan navngive organismene og efter hvilke principper bør det gøres? Jeg har engang i en brevveksling med J.P. Skou diskuteret for og imod det nye danske navn "Sækdug" for slægten *Taphrina*. Skov anførte at slægtsnavnet var overflødigt idet arterne allerede nu havde gode brugervenlige navne som "Elletunger", "Grælleheksekost" og "Taphrina-bladplet". Som systematiker vil jeg insistere på at kombinationer med slægtsnavnet "-Sækdug" ville højne forståelsen af, at der er tale om arter i samme slægt - og dermed også forståelsen af arternes biologi. Denne diskussion antyder en betydelig kløft mellem plantepatologer og taksonomer.

Det er oplagt, at det er vigtigt fortsat at føre en diskussion om navngivning og navngivningsprincipper. Men jeg håber, at vi kan gå efter bolden næste gang.

J.P. Skou: Ordbog over danske navne på plantesygdomme forårsaget af bakterier og svampe med patogen- og værtsplanteregister på latin, dansk og engelsk. DSR Forlag, Pris 119 kr.

(Bog anmeldelse i *Svampe* 42, s.34)

Dette opslagsværk er en dansk, forenklet videreudvikling af "Nordiske navn på plantesjukdommer og patogener", der er blevet kogt ned til 127 sider (fra 547) og tillige opdateret. Navnene i bogen er derfor forsynet med numre der henviser til numrene i den tidligere nordiske udgave, så man kan gå tilbage til den og fx finde oplysninger om synonymmer.

I svampedelen, der udgør hovedparten af bogen, findes tre forskellige registre, et latin-dansk, et dansk-engelsk og et over værtsplanter. Alle registre er ordnet alfabetisk og med nummersystemet som den bærende krydsreference. Systemet virker generelt efter hensigten, fx kan man ved et opslag under Følfod finde ud af at svampen *Fyrrenåleblærerust* (*Coleosporium tussilaginis*) værtsskifter mellem Fyr og Følfod. Det er angivet hvilke stadier af livscyklens man finder på Følfod, ligesom der hos andre arter er angivet navne på deres

ukønnede stadium.

Bogen inkluderer ikke kun svampe der går på vilde planter, men også i høj grad svampe på kultur- og haveplanter. Derudover er der medtaget svampe der er specielt interessante eller iøjnefaldende.

Skou skriver i bogens vejledning at det er vanskeligt at sætte grænser for hvilke svampe og bakterier der skal inkluderes i sådan et værk. Det kan jeg kun give ham ret i, men man kunne godt ønske sig lidt mere konsekvens. Ser man fx på noget så velkendt som svampe der danner hekseringe, bliver man præsenteret for følgende arter: Violet Hekseringshat (*Lepista nuda*), Bleg Hekseringshat (*Lepista personata*), Kæmpe-Tragthat (*Leucopaxillus giganteus*) og Elledans-Bruskhhat (*Marasmius oreades*). Andre hekseringsdannere som fx Mark-Champignon (*Agaricus campestris*) og Kæmpe-Støvbold (*Langermannia gigantea*), der har lige så stor skadevirkning som de nævnte fire, er derimod ikke taget med i bogen.

Det der forvirrer mig mest ved bogen, er Skous sammenblanding af svampenes navne og de sygdomme de forårsager. Under overskriften "Svampesygdomme -videnskabelige og danske navne" bringer han en alfabetisk liste over svampenavne på latin og efter hver art det danske navn på den sygdom den forårsager, eller det danske navn på svampen. Jeg kunne godt have tænkt mig at han skelnede mellem de to kategorier.

Hvis man ikke er plantepatolog og opdraget efter den navngivningsskole de fører på Landbohøjskolen (der støtter sig til Dansk plantepatologisk Selskabs Nornenklaturudvalg), kan man undre sig over de danske navne. Eksempelvis bruges det danske slægtsnavn Bægersvamp på en usystematisk måde. Slår man op i det latin-danske register står der f.eks.: "485. *Lachnellula occidentalis* – granfrynseskive", i det dansk-engelske register hedder det: "485. Gran-bægersvamp". At *Lachnellula occidentalis* så i virkeligheden er knyttet til Lærk, og at svampefolk nu benytter navnet Gran-Frynseskive for *Lachnellula subtilissima*, gør ikke forvirringen mindre.

Det er ikke kun nogle af frynseskiverne der stadig kaldes noget med -bæger. Også knoldskiverne (*Ciboria*, *Dumontinia*, *Sclerotinia* mm.) har hos Skou bevaret deres gamle danske slægtsnavn Knoldbæger. Man skal jo heller ikke gøre det for let for sine studenter!

I de senere år er der introduceret mange nye svampenavne for sæksvampe (især i Petersen & Vesterholts "De danske Svampenavne" fra 1993), navne som i stor udstrækning afspejler svampenes systematiske tilhørsforhold. Set i dette lys virker Skous navneliste som et tilbageskridt. Skou har godt nok taget tilløb til at forholde sig til en del af den nye navngivning, men det er hverken gjort helt eller halvt, og derfor er resultatet blevet forvirrende - ikke mindst for dem hvis primære interesse er svampene som organismer.

Den dansk-engelske navneliste virker heller ikke opdateret. Bare et kig i Roger Phillips' populære engelske svampebog kunne have lukket mange huller i listen.

Bogen er illustreret med 23 s/h gengivelser af tegninger eller fotografier, der hovedsagelig er hentet fra ældre litteratur. Kvaliteten af gengivelsen er meget ringe, især fotografierne der opløsningsmæssigt ikke ligger på højde med et billede i en avis! Tillige er nogle af fotografierne vanskelige at tyde netop pga. deres dårlige kvalitet, mens andre er decideret uskarpe.

Pia Boisen Hansen

Kommentarer til Pia Boisen Hansens anmeldelse af J. P. Skou: Danske navne på plantesygdomme (SVAMPE No. 43, s. 36):

I SVAMPE No. 42 har Pia Boisen Hansen anmeldt en ny bog, J. P. Skou: Danske Navne på Plantesygdomme. Anmeldelsen fokuserer stærkt på visse mangler ved bogen, og det er vores opfattelse at omtalen ikke giver et retfærdigt indtryk. Derfor disse kommentarer.

Bogen er en videreførelse af den i 1985 udkomne: Nordiske navn på plantesjukdommer og patogener. I den nye udgave er der foretaget talrige rettelser af fejl og mangler i forhold til 1985-udgaven. Begge værker har været - henholdsvis er - en stor hjælp i vort arbejde. Så vi mener, at det er uretfærdigt, at anmelderen bruger de fejl, hun har fundet, til at antyde at bogen gør det svært for læserne og er et tilbageskridt. Anmeldelsen efterlader ihvertfald det indtryk, at bogen ikke er værd at bruge som erstatning for den gamle, og det mener vi ikke er fortjent.

Den nye bog skal - som sin forgænger - betragtes som primært dækkende svampe, der har betydning i plantepatologien. At der mangler hekseringsdannende arter er jo kun et spørgsmål, om hvor grænsen går for bogens emne. Skou har medtaget dem, som allerede optrådte i den gamle nordiske, så hvis man skal kritisere noget, må det være, at der ikke var flere arter i den gamle udgave. Dette kan opfattes som beklageligt, men kan næppe siges at være en væsentlig anke, da emnet dækkes af andre opslagsværker.

At nogle af figurerne er lidt utydelige er rigtigt, men den egentlige grund til det begrænsede og ældre billedmateriale er, at prisen på bogen ikke kan bære bedre illustrationer. Og billederne er nok fortrinsvis til for at bryde monotonien i listerne.

Men det er især de principielle spørgsmål, vi ønske at forsvare: Det er korrekt, at Skou laver en sammenblanding af sygdomsnavne og svampenavne. Men bemærk at bogen hedder PLANTESYGDOMME og overskriften i registret henover kolonnen med de danske navne er også svampeSYGDOMME. Så selvom det latinske navn er navnet på svampen, så er det danske navn et navn på en sygdom, ikke på en svamp. At der så ofte på dansk ikke er et separat navn for sygdommen og svampen er uheldigt, og derfor påpeger vi i undervisningen at man altid skal skelne mellem sygdom og patogen. I de tilfælde, hvor der er forskellige navne for de to kategorier, har Skou da også forsøgt at have det med, f.eks. "lærkefrynseskive, lærkekræft" for *Lachnellula willkommii*. Men det er da rigtigt, at man med fordel kunne have brugt plads på at forklare/tydeliggøre dette problem.

At der er introduceret mange nye navne i mykologien (navne, som passer ind i et bestemt systematisk system) hos f.eks. sæksporesvampene, betyder ikke, at disse navne uden videre skal overføres til de godkendte navne på plantesygdomme. Dette kræver, at navnene har været forelagt nomenklaturudvalget under Dansk Plantepatologisk Selskab i følgeskab med god argumentation for at navnene skal ændres eller oprettes.

Vi ved at Svampeforeningens politik i navngivningsproblemer er at tilstræbe at ny-introcerede danske navne på svampe skal antyde det genetiske slægtskabsforhold. Det er et udmærket princip, men hvor der er en meget udbredt brug af et navn på en bestemt sygdom, også selvom dette mest beskriver et iøjnefaldende symptom, er det efter vor opfattelse særdeles uheldigt at erstatte sygdoms- og patogennavnet med en nyt navn, også selvom patogenet overføres til en ny slægt o. lign. Man har jo stadig de videnskabelige navne, hvoraf man kan se det systematiske tilhørsforhold.

Skou's liste er baseret på navne, der er godkendt i Plantepatologisk Selskabs Nomenklaturudvalg. Hvad grunden nu end måtte være, så har f.eks. Jens H. Petersen & Jan Vesterholt ikke gjort nogen videre brug af denne mulighed. Det kan derfor ikke undre, at deres navne hverken er kendte eller antaget af Skou, som igennem mange år har været

formand for dette udvalg. Og en evt. kritik af, at Skou's liste ikke indeholder de nyeste navne (f.eks. knoldskive, se ovenfor), kan derfor mere passende rettes til dem, som ikke ønsker at bruge de officielle kanaler til at få deres navne anerkendt. Det er ihvertfald ikke en anledning til at kalde den omtalte bog et tilbageskridt.

Tilbage står vel, at vi må beklage at det trods gentagne forsøg ikke er lykkedes at få en aftale med Svampeforeningens navneudvalg. En gensidig orientering ville kunne løse mange problemer.

Sammenfattende kan det siges at vi opfatter "Danske Navne på Plantesygdomme" som et særdeles vigtigt redskab, der letter arbejdet for forskere og studerende i plantepatologi. Enkelte skønhedsfejl som er uundgåelige i et værk, der udelukkende består af data, er efter vor mening for ubetydelige til at forringe bogens reelle nytteværdi.

Iben M. Thomsen og Eigil de Neergaard

Kommentar vedrørende navneudvalg (SVAMPE No. 43, s. 37):

Da ovenstående indlæg kan forekomme lidt indforstået for flertallet af Svampes læsere, er det nødvendigt med et par supplerende bemærkninger.

Foreningen til Svampekundskabens Fremme har sit eget navneudvalg som eksisterer uafhængigt af Plantepatologisk Selskabs Nomenklaturudvalg. Der er et overlap mellem de svampe Plantepatologisk Selskabs Nomenklaturudvalg beskæftiger sig med, og de svampe som svampeforeningens navneudvalg beskæftiger sig med, men forskellene er store. Svampeforeningens navneudvalg beskæftiger sig generelt ikke med ukønnede skadesvampe, og plantepatologer har selvsagt ikke den store interesse i at navngive de mange svampe, som ikke forårsager sygdomme på planter.

I svampeforeningens navneudvalg mener vi at svampene skal have danske navne hvis den forøgede viden om dem skal kunne formidles til en bredere kreds af mennesker. Omkring 1000 nye svampenavne er lavet i de sidste 15 år. Nogle af disse svampe er skadevoldende, men de fleste er det ikke. Enkelte slægtsnavne har vi ændret ud fra et ønske om at lave en sammenhængende og logisk navngivning der afspejler de systematiske tilhørsforhold. Derfor har vi i svampeforeningen lagt nogle navne i mælposen som stadig anvendes af plantepatologer, og som plantepatologer næppe vil være indstillet på at revidere. En nærmere redegørelse for principperne der anvendes af svampeforeningens navneudvalg, kan ses andetsteds i bladet.

Umiddelbart vil det være hensigtsmæssigt hvis der kun var ét navneudvalg i Danmark, og en gensidig orientering kunne måske løse nogle problemer. Men når alt kommer til alt, har plantepatologerne og svampeforeningen forskelligt udgangspunkt og forskelligt formål med at lave danske svampenavne, og det er disse forskelle der afspejles i den omtalte anmeldelse.

Jan Vesterholt

Mykologer og plantepatologer

- én udvikling - to skoler -

af

J. P. Skou

Recognosce notum, ignotum inspice.

Da Foreningen til svampekundskabens fremme i 1955 festede i forbindelse med sit 50-års jubilæum, holdt formanden professor *N. Fabritius Buchwald* festtalen, hvor han i indledningen brugte den britiske svampeforenings (The British Mycological Society) motto og oversatte det til dansk: "Genkend det kendte, udforsk det ukendte" (Friesia VI, 132, 1959).

Det må vel til alle tider være det, det drejer sig om for forsker, vejleder og lægmand uden persons anseelse. Indtil for ca. 40 år siden og bagud i tiden blev det altid betragtet som finere af beskæftige sig med svampenes kønnede stadier - de perfekte - end med de såkaldte sekundære stadier - de imperfekte. Jeg troede, den tid var forbi, men nu ser jeg af brevvekslinger i de senere år, at det er den ikke, og at det antydes, at plantepatologer - måske især jeg - "arbejder med halve svampe" og undlader at bruge de nyeste navne. Det finder jeg kedeligt, uværdigt og usandt. I håb om, at det blot skyldes uvidenhed, skal jeg prøve at slå nogle fakta fast, så det bliver muligt at vurdere for og imod med henblik på at opnå ligeværdighed.

Jeg kan let forstå, at mykologer med liden eller ingen indsigt i plantepatologi finder det ejendommeligt, at plantepatologer ofte eller oftest arbejder med svampenes ukønnede, anamorfe stadier - tidligere kaldet imperfekte eller sekundære stadier, men den ganske enkle årsag er, at det er disse stadier der giver patogenerne mulighed for at forårsage epidemier - altså udvikle angreb så drastiske, at en bekæmpelse må sættes ind for at undgå, at der opstår alvorlige økonomiske tab. Det er det grundlag, de plantepatologiske forskere og vejledere nødvendigvis altid må arbejde på, for de kan ikke vente til det kønnede, teleomorfe stadium viser sig. Det betyder ikke samtidig, at de så ingen kendskab har til dette stadium. Tvært imod! Jeg skal give et par eksempler på problemstillingen.

Under mit licentiatstudium (nu PhD) hos professor *N. Fabritius Buchwald* var min daglige vejleder *Ernst Hellmers* (den gang lektor, senere *Buchwalds* efterfølger). På et tidspunkt kom de offentlige myndigheder til ham med et problem. Et parti citroner rådne hos importøren, som holdt på, at frugterne måtte have været angrebet ved modtagelsen, medens sælgeren holdt på, at forrådnelsen skyldtes dårlig opbevaring. Det var nu blevet en retssag, der krævede et hurtigt og kontant svar, som *Ernst Hellmers* fik til opgave at give, og han kunne snart meddele, at citronerne var angrebet af *Phomopsis citri*, der er konidiestadiet (anamorfen) til *Diaporthe citri* (på dansk *Citrus-toptørre* og *Phomopsis*-frugtråd - i overensstemmelse med det engelske navn), og at denne svamp næppe forekommer i naturen i Danmark, da den er knyttet til *Citrus*-slægten. *Hellmers* havde den nødvendige indsigt til at afgøre et juridisk spørgsmål uden at vente på det kønnede stadium.

Et andet eksempel vedrører min egen forskning. I 1960 henvendte professorerne *C. A. Jørgensen* (se nedenfor) og *Axel Petersen* sig til Forskningscenter Risø med et problem. De så for sig, at udviklingen i landbruget ville medføre så omfattende korndyrkning, at det traditionelle sædskifte ikke

kunne opretholdes, hvilket ville medføre alvorlige sygdomme. Efter deres opfattelse burde der derfor forskes i resistens mod de alvorligste sædskifte-sygdomme. Da det ville være et langvarigt og besværligt projekt, havde overvejelserne ført dem til Risø for at undersøge, om ikke det kunne være en opgave for den nystartede landbrugsafdeling. Både afdelingens forstander *Jens Sandfær* og Risøs ledelse var med på den idé og rettede henvendelse til mig.

Som uddannet mikrobiolog var jeg netop blevet ansat til at forske i mikrobiologiske problemer i forbindelse med bestråling af fødevarer, men jeg var jo også uddannet i plantepatologi og havde en fortid som planteavlskon-sulent, så jeg kendte problemstillingen. Jeg gik derfor med til at prøve at udarbejde metoder til screening af mange prøver - men kun denne side af sa-gen; sorter og arter af korn måtte andre tage sig af.

Det blev en screeningsmetode for goldfodsyge hos korn, der forårsages af en svamp, som på den tid hed *Ophiobolus graminis*. Det er meget let at isolere svampe fra planterødder - endog mange, så den første opgave var at finde skyldneren. Der var to, der gav tydelige symptomer på fodsyge. Den ene var en svamp, der i de seneste år var begyndt at vise sig med bladpletter på byg. Det kunne ikke være den, der var skyld i goldfodsygen, men på grund af symptomerne måtte der skrives om den (*Friesia* 8, 57-75, 1967). Dens koni-diestadium og bladangreb blev forøvrigt først erkendt her i landet i 1930 af *C. A. Jørgensen* i Lyngby, kunne jeg se i hans arkiv, men han publicerede det aldrig. Senere blev han som bekendt professor i genetik ved Landbohøj-skolen og er vel mest kendt for sine mange nye udgaver af *Rostrups Flora*. Den anden svamp var mere problematisk. Den har et ubetydeligt konidie-stadium, som sjældent ses, og dét kønnede stadium, jeg så, stemte ikke overens med beskrivelsen af *Ophiobolus*, så enten var der slet ikke tale om goldfodsyge, eller også gik den under et forkert navn. Det kunne jeg ikke leve med. Derfor skannede jeg i første omgang den plantepatologiske litte-ratur, hvor jeg helt tilbage i 1926 fandt en fodsyge forårsaget af en svamp, der svarede til den jeg havde. Forskeren havde blot ikke tildelt svampen et navn, og så var der yderligere det ved det, at angrebet forekom på havre, som her i landet ikke er kendt for at få goldfodsyge. Jeg måtte ned i den mykologiske litteratur. Her fandt jeg løsningen, idet *Dr. J. A. von Arx* i Holland i 1952 havde gjort det klart, at den svamp, der gik under navnet *Ophiobolus graminis* slet ikke tilhørte slægten. I stedet oprettede han slægten *Gaeumannomyces*. Jeg var altså rigtig på den, og det måtte der skrives om (*Roy. Veter. Agric. Coll. Yearbook*, 1968, 117-133).

Med baggrund i disse resultater ansøgte jeg om et studieophold hos *Dr. J. A. von Arx* i Baarn i Holland. Jeg ville gerne vide, om jeg nu også kun-ne så meget, som jeg var ved at tro, og så fordi jeg havde flere svampe "gå-ende", som jeg mente var ukendte for videnskaben. Et par tildragelser fra opholdet hører med her.

En dag jeg sad ved mikroskopet, kom *Dr. von Arx* ind med et objekt-glas og spurgte, om ikke jeg lige ville sige min mening om det, han havde på glasset. Noget efter kunne jeg meddele, at sporesækkene på glasset lignede dem, jeg havde set hos *Gaeumannomyces graminis* men dimensionerne var efter min mening nogle andre. Det var rigtig nok. *Dr. von Arx* morede sig øjen-synligt og nævnte, at han kendte min artikel og takkede, fordi jeg var den første, der havde gjort det klart for plantepatologer, at goldfodsyge for-årsages af *Gaeumannomyces graminis*. Så vidt jeg husker, havde han isoleret den aktuelle art fra brændenælder.

Den anden tildragelse er fra en af *von Arx'* forelæsninger, hvor han diskuterede begreberne perfekt - imperfekt og stillede ironisk det retoriske spørgsmål, om ikke det kunne være, at de "perfekte" svampe uden et imper-fekt stadium i realiteten var lige så imperfekte, som "imperfekte" svampe uden perfekt stadium. Hvad vidste man i realiteten om det? Det var den gang, man

internationalt diskuterede rimeligheden af disse begreber. Sagen var jo helt enkelt den, at begreberne antydede en indsigt som ingen besad. Udviklingsmæssigt må det kønnede stadium vel være kommet ind, da der var behov for det, og er der ikke behov for det, kan det vel tabes igen. Tusindvis af arter har tilsyneladende aldrig udviklet noget. Som bekendt er disse begreber nu forlængst erstattet af de ligeværdige, neutrale "anamorf" og "teleomorf".

En af de sygdomme, der gennem det sidste halve århundrede har været forsket mest i og skrevet et firecifret antal artikler om, er meldug på korn og græsser. I næsten alle disse artikler brugte man indtil for nogle få år siden navnet *Erysiphe graminis* for teleomorfen, medens navnet på den altdominerende anamorf er næsten ukendt. I 1973 blev det gjort klart, at arten er helt sin egen og fik navnet *Blumeria graminis*. Mykologerne begyndte selvfølgelig straks at bruge dette navn, men så nemt er det ikke for plantepatologerne, for de skal altid kunne finde tilbage til de mange værdifulde artikler. Yderligere er det her nødvendigt for forskerne at gå endnu længere ned end til "de påståede halve svampe", ja, helt uden for de gældende systematiske regler; til specialformerne, der er knyttet til de enkelte græsarter, fx byg - ned til svampens enkelte racer, for dem må man have fat i, når virulensgenerne skal påvises ved studiet af sorterens resistens eller modtagelighed for sygdommen, og det kan kun foregå ved krydsning i det kønnede stadium.

Så intime forhold kommer den "rene" mykolog nok sjældent ind til, medens forskeren i plantepatologi være så meget mykolog, at han/hun har indsigt i disse ting. Anden tale er noget vrøvl.

Den gang professor *Buchwald* holdt festtalen, var jeg fornylig af Dr. *Chr. Stapel* blevet hentet ind til oplysningsafdelingen hos plantepatologerne i Lyngby fra en stilling som planteavlskonsulent i Jylland. Dr. *Stapel* ville gerne have mig der, medens jeg oven på min kandidatuddannelse lagde en uddannelse i mikrobiologi hos professor *Erik Pedersen* og i plantepatologi hos professor *Fabritius Buchwald*. Faktisk ville *Buchwald* slet ikke have mig, idet han sagde: "Tror De Hr. Skou, at jeg vil have Dem gående og læse bifag hos mig, og de derefter tager til Lyngby for at vejlede Deres tidligere kollegaer". Det mente jeg nu nok, vi kunne finde ud af, og resultatet blev, at jeg læste begge fag som hovedfag. Siden den tid har jeg kunnet følge udviklingen inden for områderne og skal prøve at skitsere den.

I år* er det nøjagtig 100 år siden, *F. Kølpin Ravn* (1873-1920) blev Dr. phil. på et plantepatologisk emne - sandsynligvis som den første i verden. Det drejede sig om alvorlige sygdomme hos byg og havre forårsaget af *Helminthosporium*-arter, som de hed den gang - anamorfe svampe uden kendt teleomorf stadium. Det var ny erkendelse og den bedste viden, man havde på den tid, men de var da ikke halve organismer af den grund. Nu 100 år senere er de stadig aktuelle og vigtige emner for forskning, men selv om man nu ved, at teleomorferne tilhører slægten *Pyrenophora*, så er det stadig og nødvendigvis konidiestadiet - nu under slægtsnavnet *Drechslera*, man arbejder med, fordi det er det, man ser, og det er det der spreder sygdommene.

To år senere - i 1902 - blev *Emil Rostrup* (1831-1907) udnævnt til professor i plantepatologi ved Landbohøjskolen, som den første i verden i det fag. Han var meget bredt funderet, som de fleste forskere dengang. Efter 25 år som lærer i naturhistorie og matematik ved Skårup Statsseminarium, blev han i 1883 docent i plantepatologi og havde da i en årrække virket i svampekundskabens tjeneste. Allerede i 1860 kom den første udgave af "Den danske Flora". Mange vil sikkert huske dens mange udgaver og videre udvikling op til i dag. I 1902 kom hans store håndbog i plantepatologi og i 1904 kom "Blomsterløse Planter", der indeholder beskrivelser af "de hyppigst forekommende Arter af Svampe, Laver, Alger og Mosser". Midt i alt dette skrev *Emil Rostrup* også afhandlinger inden for svampenes systematik. Ingen vil vel frakende, at *Rostrup* var systematiker, såvel som mykolog, plantepatolog og botaniker.

F. Kølpin Ravn blev i 1907 *Emil Rostrups* efterfølger som professor i plantepatologi. Han var stærkt påvirket af botanikeren *Eugen Warming*, men havde siden 1892 været assistent ved de botaniske fag på Landbohøjskolen under *Emil Rostrup*, *W. Johansen* og *Johan Lange*, hvor det særlig var *W. Johansens* forsøgsmetoder, der optog ham og gjorde ham til den plantepatolog, der organiserede det plantepatologiske forsøgs- og oplysningsarbejde inden for "De samvirkende Landboforeninger", hvilket hans talrige artikler om sygdommene og midlerne til deres bekæmpelse bærer præg af.

Efter *F. Kølpin Ravns* tidlige død blev Dr. phil. *C. Ferdinandsen* (1879-1944) professor i plantepatologi. Han var uddannet i botanik hos *Eugen Warming* og havde siden 1914 været ansat som botaniker ved "Tilsyn med Plantesygdomme", som han efter udnævnelsen til professor blev leder af. Ingen, der kender titler som "Mykologisk Ekskursionsflora. Vejledning til Bestemmelse af danske Storsvampe", som han skrev i 1928 sammen med *Ø. Winge* - 1943-udgaven brugte vi, når vi var på ekskursion - og "Skovtræernes Sygdomme", som han i 1939 skrev sammen *C. A. Jørgensen*, kan være i tvivl om hans interesse i og evner for svampekundskabens videre fremme, hvilket også bekræftes af hans mangeårige formandskab af "Foreningen til svampekundskabens fremme".

Det var hovedsagelig disse personer, der under deres virksomhed valgte de danske navne på planter, svampe og plantesygdomme, som anvendtes og anvendes overalt i landet, og de valgte dem ud fra det de så.

At *N. Fabritius Buchwald* (1898-1986), der fra 1944 blev næste professor i faget, fortsatte hvor forgængerne slap, viser hans righoldige og alsidige skriftlige arbejder, og det var ham, der under hele tidsskriftet *Friesia's* eksistens 1932-1980 var dets omhyggelige redaktør.

Alle disse personer var botanikere, mykologer og plantepatologer i et. De var på Landbohøjskolen og samtidig i ledelsen af Svampeforeningen. Derfor var det op gennem tiden - til helt ind i 1960-erne selvfølgelig og naturligt, at det var der, man henvendte sig med problemerne, enten det var småsvampe eller storsvampe og spisesvampe. Dette forhold ændrede sig helt selvfølgelig, efterhånden som ledelsen af Foreningen til svampekundskabens fremme kom på hænder udenfor Landbohøjskolen.

Ved Nordiske jordbrugsforskeres Kongres (NJF) i Uppsala i 1938 slog *N. Fabritius Buchwald* til lyd for ensartede navne på plantesygdomme, og han gentog forslaget ved den næste kongres i 1947. Spørgsmålet blev af og til diskuteret i de følgende år, men først i 1972 nedsatte NJF's sektion for plantesygdomme og skadedyr en arbejdsgruppe, som efter ti års arbejde kunne præsentere resultatet "Nordiske navn på sygdommer og patogener" (Det kgl. danske Landhusholdningsselskab, 1985).

I 1973 spurgte professor *Ernst Hellmers*, der blev professor *Fabritius Buchwalds* efterfølger i 1968, om ikke jeg ville træde ind i udvalget som den danske repræsentant. Det gjorde jeg og blev snart efter dets pennefører og indpisker for at få arbejdet til at glide. Det var et utroligt net af sammenfiltrede tråde at rede fra hinanden vedrørende de videnskabelige navne, idet mange af dem ikke havde været ført *up-to-date* i umindelige tider, og i ikke så få tilfælde blev der anvendt synonymers synonymer. Derfor kom en stor del af arbejdet til at bestå i at skabe enighed om en korrekt opdatering af navnene. Samtidig var det nødvendigt at bibeholde synonymerne, så man i de respektive lande kunne finde tilbage til tidligere arbejder. Alle landene ville forståeligt nok beholde deres egne navne på sygdommene, så der blev ikke tale om fællesnavne i en udstrækning af nogen betydning. Det er baggrunden for, at det blev en bog på 547 sider, der kom ud af det med ca. 1000 danske navne på plantesygdomme. Heldigvis blev den godt modtaget og vel benyttet. Nogen stor kritik af den har jeg ikke mødt.

Dansk plantepatologisk Selskabs (DpS) generalforsamling i 1977 overdrog til bestyrelsen at udarbejde retningslinier for navngivning af plante-

sygdomme på dansk. Dr. agro. *Paul Neergaard*, der er velkendt både som mykolog og plantepatolog og dertil en stor lingvist, var stærkt interesseret i sagen og lavede et udkast, som han efter grundige drøftelser med andre publicerede under titlen "Navngivning af plantesygdomme på dansk" (T. Planteavl 83: 254-276, 1979).

Samme år nedsatte DpS et "Plantepatologisk Nomenklaturudvalg", der fik et kommissorium med fire opgaver, som kort gengivet er: 1. Vurdere og eventuelt stille forslag om ny navngivning af eksisterende danske navne på plantesygdomme. 2. Vurdere og eventuelt stille forslag til navne på plantesygdomme, der ikke hidtil har haft dansk navn. 3. Medvirke ved navngivning af nye plantesygdomme. 4. Påse at nye navne og ændringer af bestående i principperne er i overensstemmelse med de nedfældede retningslinier.

Generelt var der sprogligt og indholdsmæssigt stor uensartethed i de eksisterende navne. Det var det, man gerne ville gøre noget ved. Samtidig havde rigtig mange af navnene en historie, som der ikke skulle røres ved, med mindre de var vildledende, og endelig skulle det fastholdes, at enhver som hidtil kunne give eller foreslå navne.

Dette vel gennemarbejdede dokument af *Paul Neergaard* fik selvfølgelig stor indflydelse på udformningen af de danske navne i vort nordiske projekt.

Fra 1978 har udvalget udgivet "Meddelelser fra Plantepatologisk Nomenklaturudvalg" (ISSN 0900-5102), der indeholder lister over nye og ændrede navne samt små artikler i relation til navngivningen.

Efterhånden blev det til et trecifret antal nye navne, og de, der var kommet til inden redaktionens slutning i 1983, kom med i bogen.

For 8-10 år siden begyndte der at komme ønsker om, at jeg skrev en ny udgave, som dels skulle være lettere at håndtere og finde rundt i, dels have det med, som var kommet til i de forløbne år. Selv kendte jeg som medforfatter og pennefører for den gamle de fejl, som først blev opdaget efter udgivelsen, og desuden var der et stort behov for ny opdatering af de videnskabelige navne.

Efter flere års tøven gik jeg igang med dette arbejde, som blev til en gennemtrawling af hele den danske litteratur om emnet og en opdatering af de videnskabelige navne under hensyntagen til den nyeste internationale litteratur. Hvad storsvampene angår, følte jeg mig godt dækket ind hvad videnskabelige navne angår af "Danske storsvampe" (J. H. Petersen & J. Vesterholt, Gyldendal 1990), sammenholdt med de drøftelser, jeg har haft med *Iben M. Thomsen*. Hvad de danske navne på storsvampe angår, har jeg truffet et valg, hvor forfatterne er uenige (J. E. Lange & M. Lange, 1961; J. H. Petersen & J. Vesterholt, 1990; M. Lange, 1996). Derimod har jeg bevidst undladt at bruge navnet "knoldskive" for knoldbægersvampene, dels fordi mange af dem mere ligner cognacglas eller tragte end skiver, dels fordi det mere end 100 år gamle navn på udmærket vis skiller disse svampe fra andre bægersvampe, og dels fordi nomenklaturudvalget allerede i 1987/88 diskuterede forslaget fra Svampeforeningens navnekomité om at ændre navnet til knoldskive. Jeg citerer, hvad jeg den gang skrev i en ellers positiv anmeldelse af H. Knudsen & P. Graae Sørensens bog "Danske Svampenavne" (87 s. Foreningen til Svampeskundskabens Fremme):

"På ét område opnåedes der ikke enighed [med navnekomitéen], idet FSF's nomenklaturudvalg anser det for vigtigt at skelne skarpt mellem operkulate og inoperkulate diskomyceter. De første er samlet i bægersvampeordenen *Pezizales* og de andre i skivesvampeordenen *Helotiales*" (Skou: Meddel. nr. 9 1988). Til sidstnævnte orden hører fx slægterne *Ciboria*, *Dumontinia* og *Sclerotinia*, som altså afstedkommer ovennævnte forhold, så der i en del tilfælde ikke vil være overensstemmelse mellem det danske navn og det billede, man ser. Dette er nok én af årsagerne til, at der aldrig er kommet et samarbejde igang mellem Svampeforeningens navnekomite og Plantepatologisk Sel-

skabs nomenklaturudvalg. Som man ser, er der altså tale om en 12-13 år gammel uenighed, fordi plantepatologisk nomenklaturudvalg står fast på, at de danske navne skal afspejle det billede, man ser i naturen.

Efter denne omgang kom bogen til at fylde 127 sider med ca. 1400 danske navne på svampe og plantesygdomme. Det er 300-400 mere, end der var i "Nordiske navn på plantesygdomme ..." - hovedsagelig nye navne, ikke tidligere nævnte sygdomme på kulturplanter og sygdomme på nogle ukrudtsplanter - især hos de arter, der kan have sygdomme, som har værtsskifte med kulturplanter eller er særligt iøjefaldende.

I tidsskriftet Svampe (nr. 42 s. 34, 2000; Foreningen til Svampekundskabens Fremme) er bogen anmeldt af Pia Boisen Hansens (Svampe nr. 42 s. 34, 2000). Med fremhævelse af ovennævnte uenighed kaldes bogen et opkog og et tilbageskridt. Smagen og størrelsen heraf overlader jeg til læseren at dømme om, som mit slutresultatet efter mere end 50 år i branchen og mere end 100 artikler.

Efter min opfattelse bør det erkendes, at der er to skoler, hver med sin baggrund, sine forudsætninger og sine krav til god navngivning. Kan de ikke samarbejde, burde de i hvert fald kunne anerkende hinanden som ligeværdige.

So, naturalists observe, a flea
Has smaller fleas that on him prey;
And these have smaller still to bite 'em;
And so proceed *ad infinitum*.

(Jonathan Swift: Gulliver's Travels)

Foreningen til Svampekundskabens Fremme:

Foreningens navneudvalg

Foreningens udvalg til godkendelse af danske svampenavne har fungeret siden 1985 hvor der efter 3 års arbejde for første gang udsendtes en samlet liste over anbefalede navne. Offentliggørelsen af nye navne er hidtil i al væsentlighed sket ved at navnene er brugt i artikler i Svampe, medens der har manglet en samlet oversigt over hidtil godkendte navne. Efter en vedtagelse i navneudvalget vil de godkendte navne i fremtiden kunne ses på foreningens hjemmeside <http://www.mycosoc.dk> ved først at klikke på feltet Taxon Database og derefter på Enter Search. Man vil her både kunne finde det danske navn ud fra det systematiske (latinske) navn og det systematiske navn ud fra det danske navn.

De principper der ligger til grund for godkendelsen af danske navne, er i hovedsagen de samme som blev vedtaget i 1985. 1) Danske navne består ligesom de systematiske navne af et artsnavn og et slægtsnavn, hvor artsnavnet står forrest. 2) Som hovedregel gives der kun danske navne til svampe der forekommer i Danmark. 3) Der tilstræbes logik og konsekvens i navngivningen, så den afspejler svampenes systematiske tilhørsforhold. 4) Tidligere anvendte danske navne søges så vidt muligt bevaret. 5) Navnet skal være så kort og karakteristisk som mulig. 6) Hvis det systematiske navn på en svamp ændres, følger det danske navn så vidt muligt den art, der er almindeligst i Danmark.

Kritik af de godkendte danske navne samt forslag til godkendelse af nye danske navne bedes sendt med e-post (pgs@kiku.dk) eller brev til undertegnede formand for navneudvalget (adresse: Rønnebærvej 40, 2840 Holte).

Preben Graae Sørensen

Kommentar

af Eigil de Neergaard

Af Jens H. Petersens svar (s.3 i denne udgave) på J. P. Skous artikel fremgår det, at ændring af navne på dansk kommer på tale når nyopfattelsen af patogenerne betyder at de skifter systematisk placering på ordens- eller klasseniveau. Bladskimmelarterne, samt brand-, rust- og meldugsvampene er hver især placeret i een orden. Dette betyder formentlig at der ikke er stemning for at ændre navne på nogle af disse gruppers arter. Det giver os plantepatologer lidt ro i sindet, da vi herved vel kan betragte disse betydningsfulde patogeners navne som "fredede", i det mindste indtil videre.

Af nomenklaturreglerne fra Foreningen til Svampekundskabens fremme kan man blandt andet læse, at "Tidligere anvendte danske navne søges så vidt muligt bevaret".

Mon ikke vi nu trods alt er ved at finde det fælles fodslag? Jeg kan vanskeligt acceptere at vi har to "konkurrerende" navngivningsskoler i Danmark. Vi har nu fået taget hul på en udveksling af synspunkter, en diskussion mellem de to navngivningsudvalg, vi længe har spurgt efter.

Med gensidig orientering tror jeg vi kan nå langt. Den gensidige respekt er allerede til stede.